

τοῦ διαλόγου νὰ κατασταθῆ συγγραφεὺς ὁ Πλάτων) egyenlő értelmű εἶνε ἀδύνατον vagy δὲν εἶνε δυνατόν-nal v. o. Jannarakis szótára ὅ. τ. λ. „Unmöglich“: ἀδυνατῶ νὰ προχωρήσω περαιτέρω, ich kann unmöglich weiter gehen. De álljon itt még az 'Aθηνᾶ-ból is, e minteszerű nyelven írott folyóiratból, egy példa I. k. 42. l. ἀλλ' ἡμεῖς ἀδυνατοῦμεν νὰ πείσωμεν ἡμᾶς αὐτοῦς.

Végül, mert a kellő grammatikai ismeretek híján a görög szöveget nem érti, újra coniectura-hoz folyamodik, mint fentebb. „Érthetetlen ugyanis előtte a következő constructio“: μήπως ἐπιτογγάνει τις ἐν τῷ τῶν πλατωνικῶν συγγραμμάτων συμπλέγματι καὶ τοιοῦτας διαλόγους (4. l. 35—36. s.) Tehát coniectura-ban keres orvoslást és így iparkodik a mondaton javítani: μή πως ἐπιτογγάνουσι τινες ε. τ. τ. π. σ. σ. καὶ τοιοῦτοι διάλογοι. Hja hiába, mint egyebütt, úgy a kritika ars coniecturalis-ban is elhagyta a szerencse. Itt fekszik, itt vonaglik összezsugorodva a maga ásta veremben. Itéletének e passusa a szánalmas, teljes kimerültségre valló vergődés szomorú tanubizonyysága coniecturája pedig grammatikai szempontból merő képtelenség, mert hiszen ἐπιτογγάνω ige „akadok valamire“ jelentésben ἐντογγάνω és συντογγάνω igeik mintájára dativussal construálódik, v. ὅ. Jeannarakis szótára ὅ. τ. λ. „Stossen“ auf Jemanden: ἐντογγάνω, συντογγάνω τινί, „talállok és eltalállok“ értelemben pedig accusativussal jár, v. ὅ. Jeannarakis szótára τ. ὅ. λ. „Treffen“: ἐπιτογγάνω τὴν εὐκαιρίαν, ich treffe die rechte Zeit. A kérdéses helyen ἐπιτογγάνω ige jelentése „akadok“ valamire; ezért van dativussal construálva. Absolute azaz tárgy nélkül „sikerülni“ értelemben fordul elő. v. ὅ. Jeannarakis szótára ὅ. τ. λ. „Gelingen“: ἢ ἐπιχειρήσει δὲν ἐπέτυχεν, das Unternehmen ist nicht gelungen. Tehát a P. úr ajánlotta szerkezet (ἐπιτογγάνουσι τινες καὶ τοιοῦτοι διάλογοι) a kérdéses helyen képtelen és a nyelvszokással homlokegyenest ellenkező. De lehetséges az is, a mire csak később gondoltam, hogy P. úr a τὶς szócska használatát nem ismeri. Tíz a kérdéses helyen az általános, határozatlan alany jelölésére való, tehát a magyar: az ember, a francia: on, a német: man. Szakasztott olyan constructio, mint a kérdésben forgó, előfordul az 'Aθηνᾶ-ban is, I. k. 73. πολλὰκις ἐντογγάνει τις τῷ ῥήματι: 120. l. ἐντογγάνει τις τῇ χρήσει.

De ennyi elég. A mondottakból látni való tehát, hogy P. úr új-görögjének „jelentékeny tévedéseit, sőt valóságos szarvas hibáit“ fényes adatokkal mutattam ki; de látható egyszersmind az is, hogy P. úrnak az új-görög irodalmi nyelvben való járatlansága valóban megdöbbentő.

Dr. Kassai Gusztáv.

Különfélék.

Regélő hét.

Dr. Jankó János igricekről kiadott czikke folyóiratunk januári fűzetében így szól: „A regélés múltjáról Heltai nyomán tudjuk, hogy a XVI. sz. közepe táján nagyban divott a regélés szokása, mert szükségét látta „az ördögnek nagy ünnepe a regélő hét (t. i. a farsang) ellen írni. A kénosi és göcseji regélés ugyanazon napra esik s a Heltai regélő hete ezeket nyomon követi.“ (Erd. Műz. 1894. 33. 34.)

Legyen szabad megjegyeznem, hogy e sorokat dr. Jankó egyszerűen a V a d r ó z s á k 532. lapjáról írja ki, rövidebbre vonva Kriza szabatos kifejezéseit, Heltai könyvének címét a szövegből a lap aljára helyezve, mintha onnan szedte volna értesülését s e könyvcímet Szabó Károly „Régi m. könyvtára“ szerint egy kissé átalakítva.

Pedig ha figyelmesebben nézte volna meg Jankó a „Régi m. könyvtárt“, ugyanonnan arról is értesül, hogy míg Heltai említett műve az Erd. Múzeum könyvtárában (hol Kriza használta) megvan, addig a pesti könyvtárakból hiányzik. Ugyanott arról is meggyőződhetett volna, hogy Heltai nem „Kolozsvártt“ adta ki művét, mint Jankó úr Krizát nyomon követve tévesen írja, hanem „Colosvárbá“, mely kifejezés igen jellemző mind Heltai, mind a XVI. százév magyar stílusára nézve.

Jankó a V a d r ó z s á k kiírása közben Krizának másik tévedését is, hogy t. i. Heltai az egész farsangot értette volna a regélő hét alatt, szóról-szóra átveszi. Pedig a farsang nemhogy a XVI. sz.-ban, de még most sem szokott csak egy hétig tartani.

Megerősít e feltevésben Heltainak eredeti szövege is, melyet Kriza idéz ugyan, de mind ő s mind utána Jankó félremagyaráz. „A mi Urunk Jézus Krisztusnak születésének napja után következik az ördögnek nagy ünnepe a regélő hét, ottan (= akkor) a farsang.“

A ki a régi magyar nyelvben járatos, az legott megérti e szavakból, hogy Heltai szerint: Jézus születésének napja (azaz karácson első nap) után következett az a híres regélő hét s a regélő hét után az ördögnek másik nagy ünnepe a farsang.

Felfogásunk helyes voltát meggyőzőn bizonyítja az, hogy mind Kénosban, mind Göcsejben még most is valóban karácson másodnapján kezdik a regélés szokásának némi maradványát, a mely hajdan, úgy látszik, egész Erdélyben el volt terjedve. Ma is szokás még Toroczkón. Aranyosszéken s a Székelyföld számos helységében karácsony másodnapján a „karácsoni verseknek“ házról-házra járva némi esekély díjért elmondása. E versek legtöbbször a megváltó születésén való örvendezésből állanak; de tartalmuk akárhányszor mulattató és tréfás. Néha két-három gyermek felelget egymásnak, mit „veszekedő versnek“ neveznek. E sorok írójánál egész sereg „natalis“, „cantio natalis“, „salutatio natalis“, „rithmus natalis“ stb. van összegyűjtve magyar és latin nyelven a jelen és múlt századból, legnagyobb részt a Székelyföldről. A múlt század közepén még gyakoriak az újévi köszöntők is (rithmi novi anni), melyekkel a jelen század elején már lehagyni kezdetek. Bár úgy értesülök, hogy Homorod-Oklándon pl. most is épen úgy mondanak a kivilágított torony ablakából újévi rigmust, mint akár — Heltai idejében.

Mindezekből szinte önként kiválik, hogy Heltai regélő hete karácsony másodnapjától egészen újévig, jan. 2-ig tartott s kezdő vagy bezáró napja lehetett az a „regélő hétfő“, melyen a XVII. sz. első

felében a kolozsvári kovácsok czéhszabályai szerint ha valaki veszekedést indított, egy frt pénzbírságra büntették. (Jakab: Kolozsvár tört. II. 615.)

Lám egy kis körültekintéssel mily messze felvihető itt Kolozsvárt még a veszekedős verseknek tilalma is, melyekből szintén sikerült a múlt századból egynéhányat összeszednünk s melyekről dr. Jankó nagy munkájában (Torda, Aranyosszék, Toroczko (magyar (székely) népe. 230.) azt hirdeti, hogy az összes karácsoni köszöntőkkel együtt „valamennyit egy iskolamester pennája hozta világra jelen század első tizedeiben.“ A mily hosszúra nyúlt az ő kezében a jámbor Heltai „farsangos“ regélő hete, épen oly Matuzsalem-korú lehetett az a versfaragó iskolamester is.

Kanyaró Ferencz.

— **Tizenhét év Erdély történetéből** 1849. jul. 19—1866. ápr. 17. cz. a. nagyérdekű munka jelent meg e napokban Ürmössy Lajostól. A míg a minket közlől érdeklő munkát behatóan ismertetnők, addig is közöljük tartalmát a könyvek címei szerint: I. könyv: Az ostromállapot kora (1849—1854). II. Mikó Imre föllépte (1885—1858). Ebben le van írva az Erd. Múzeum alapítása is. III. A nemzeti mozgalmak kezdete és az alkotmány helyreállítása (1859—1861). IV. A provizorium (1862). V. A szebeni tartománygyűlés (1862—1863). VI. Forduló pont a magyar kérdésben (1865—66). — A terjedelmes történeti munka két kötetben (egybe fűzve) jelent meg Temesvárt, 1894. 450. és 299. lapon. Előfizetési ára 4 frt 50 kr. volt, bolti ára 6 frt. Annyit előre is constatálhatunk, hogy egészen számot tevő komoly történeti munka, a melynek meg van az az előnye is, hogy a legközelebbi múlttól szólván, szinte actualis érdekű, melyet mindenki érdeklődéssel olvashat, mert közvetlen előzményeit tünteti fel jelen állapotainknak.

— **Sepsi-Szentgyörgytől Turinig és vissza** útleírás kötete jelent mdg ifj. Gödri Ferencztől, Háromszék derék fővárosa jeles ifjú jegyzőjétől. Alkalmat az adott rá, hogy S-Szentgyörgy városa 1892. nov. 23-án díszpolgárává választotta Kossuth Lajost s az erről szóló díszoklevelet múlt év tavaszán küldöttség vitte Turinba, az író vezetése alatt. Utjokat Fiumén át, Velence felé vették s visszajövet megállottak Milanóban s kirándultak a Garda-tóhoz s ezeknek, főkép a Turinban s Kossuthnál töltött időnek lelkes és a közvetlenség melegétől sugárzó leírása igen kedves, vonzó olvasmánnyá teszi e könyvet, melylyel az író — úgymond előszavában — nem írói babérokat szerezni, de kedves emlékül szolgálni akart főkép úti társainak, de melyet nemes szerénysége nem foszthat meg attól, hogy mindenki élvezettel és gyönyörrel olvassa, a ki Felső-Olaszország virágos kertje s ott élt nagy honfitársunk egyénisége iránt érdeklődik. Kossuthról oly jellemző apróságok, oly becses nyilatkozatok vannak e könyvben, hogy e tekintetben is jelentékenységre tarthat számot. Ára 1 frt 20 kr, 218 lap.

— **Az Erd. Irodalmi Társaság** Jósika Miklós születése 100-ik évfordulója alkalmából, emlékére, Kolozsvárt 1894. pünkösd másodnapján díszülést tart, melyen elnöki megnyitót Szász Gerő, Jósika Miklós életéről felolvasást Ferenczi Zoltán tart, Hegedüs István odaszavával, Széchy Károly pedig Jósika Miklósról és a magyar regényről fog felolvasni. Ülés után a társaság koszorút tesz le Jósika Miklós sírjára a házsongárdi temetőben, a hova nem rég hozták haza Drezdából a költő és neje hamvait.

— **Báró Jósika Miklós**, a magyar regényirodalom megteremtője, szülőházát, születése 100-ik évfordulója alkalmából emléktáblával jelöli meg Torda városa s azt az Emke f. é. jun. 3-án ott tartandó közgyűlése alkalmával fogják leleplezni. A márványtábla felírása, mint az arra felkért bizottság megállapította, ez lesz:

E HÁZBAN SZÜLETETT 1794. ÁPRIL 28-ÁN

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓS
SZÜLETÉSE 100-IK ÉVFORDULÓJÁN
EMLÉKTÁBLÁVAL MEGJELÖLTE

SZÜLŐVÁROSA.

A kettős ünnepélyre „Tordai Emke-Emlékkönyv“-et szerkeszt Borbély György tanár

— **Huszka József** „Székely ház“ című művére hirdet előfizetést a pesti könyvnyomda részvény-társaság (Bpest, Hold-u. 7. sz.) A hazai nemzeti magyar ornamentika úttörő és alapvető munkáit Huszka József „Magyar díszítő stíl“ czímen 1885-ben megjelent munkája végezte. E mű megjelenése előtt nálunk nemzeti magyar ornamentikáról alig volt szó. Azóta a felköltött közfigyelem ornamentikánk igazán szép és művelésre érdemes nemzeti sajátosságai felé fordult, és habár őseredeti kemény színezése és virághalmazai szokatlansága miatt még nem tudott a műiparban elég tért hódítani — létezését ma már mindenki elismeri. Az eredetre, keletkezésére nézve Huszka első műve még nem tudott kellő felvilágosítást adni Azóta tovább folytatott ily irányú tanulmányainak eredményét, magyar ornamentális tanulmányainak kiadását elhatározván, a több kötetre terjedő kiadvány sorát az építészeti részszel nyitja meg, mint a melynek formái részben a legrégebb korbá nyulnak vissza és a Székelyföldön ma is szélteben gyakoroltatván, legáltalánosabb és legerősebb kapcsát képezik mult és jelennek. A „székely ház“ mintegy négy-öt ívnyi szövegben, 60—70 szöveg-ábrában, 30—40 műmellékletben, nagy negyed alakban fog beszámolni a székely faépítészet jelen és ősi állásáról. A székely vármegyék mintegy 35—40 helységéből vett kapuk, házak és ornamentális részletek képeiben mutatja be s a mellett az összehasonlítás lehetőségeért assyr, perzsa és indiai műemlékeknek már megjelent művekből vett képei teszik könnyűvé és felülbírálnaként a szerző eszmemenetét. Végül két színezett újabkori

székely kapu rajzát is bemutatja. A szöveg az Attila házának tárgyalását is felölelő bevezetésen kívül három fő részből áll. Az első a székely építészet ornamentális remekét, a kaput tárgyalja, a második a házat alaprajz, elrendezés, tetőzet, falak, nyílások, tornác, eresz stb. tekintetében. A harmadik rész előadja a ház eredetét, elvezetvén az olvasót az őshazába, hová a magas foku szaszanida-perzsa kultúra a szomszédság révén megtalálta az utat és befolyásolta őseink egész műveltségét s így építkezését is. Számot vet a szerző a kínai és indiai nyomokkal és valószínű befolyásokkal is, de a mellett kiterjed a mi nemzeti divatunknak nagy Németország faépítési ornamentikájára gyakorolt esetleges befolyására is, a mennyire az emlékekből következtethető. A mű bolti ára 8 frt. lesz, előjegyzetéssel 6 forinttal szerzhető meg utólagos, a mű megjelenése és átvételével teljesítendő fizetés kötelezettsége mellett. A munka május végén fog megjelenni.

— **Szittyá Elmélet** cz. a. jelent meg egy curiosus mutatványfüzet (16 lap) „hírdeti Nemzeti Kálmán nemzetnevelő”. Fejezetei: Magyar: Mager — Mágóg: Mág. Mágóg földje a Scythia! Mágóg nemzete a Szittyá! Mágóg vallása a Szittyá! Mágóg nyelve a Szittyá! A borítékon olvasható „Szózat” kifejti, hogy nemzetünk eredetét a fin elmélettel és tatár elmélettel szemben ő a szittyá elmélet megidézett tanúival hirdeti. „A magyarságukkal tündöklő jó lelkeket „A Magyar Nemzet elvei” kéziratának kinyomtatására hívja fel, hogy „milleniumi dicsőségünkről és nemzeti örökségünkről tudományosan meggyőzhesse a fin-tar világtalanságot.” Fel tehát szittyá-magyarok, prenumeráljatok!

— **Magyarok, Románok.** (A nemzetiségi ügy kritikája.) cz. a. mintegy nyolcz ny. ívre terjedő röpirat jelenik meg e napokban dr. Moldován Gergely egyet. tanár tollából. I. fejezete a románokról szól, főképp nemzeti aspirációk fejlődéséről 1848-tól napjainkig; a II-ik a magyarokról; főképp az erdélyiekről, Erdély aristokratikus közigazgatásáról, tanügyéről, a magyarok érényeiről, hibáiról. A többi fejezetekben kimutatja a hibákat, mulasztásokat és tévedéseket, melyeket a nemzetiségi ügy körül kölcsönösen elkövettünk és megmutatja az orvoslás, a békés kibontakozás módozatait. A röpirat mélyre ható ítéleteinél és következtetéseinél fogva megérdemli a legkomolyabb figyelmet és érdeklődést a kormányköröktől le az egyszerű magán emberig.

— **A kassai ref. egyház,** melyet I. Rákóczy György erdélyi fejedelem alapított 1634-ben, fennállásának 250-ik évfordulóját kegyelettel ünnepelte meg f. é. márcz. 25-én, a mely alkalomból buzgó lelkesze Révész Kálmán Emlékkönyvet szerkesztett és adott ki az ünnepély lefolyásáról, az azon tartott imák, beszédek, és óda közlésével.